

Sprawozdanie z XI konferencji cyklu „Automatyzacja Bibliotek”

Gabriela Meinardi, Maria Stachnik

Biblioteka Instytutu Neofilologii - Sekcja Romańska. Uniwersytet Pedagogiczny
im. KEN w Krakowie

XI edycja konferencji cyklu *Automatyzacja Bibliotek* pt. *Biblioteki nowej generacji - nowoczesne narzędzia, usługi, obszary współpracy* odbyła się we Wrocławiu w dniach 16-17 kwietnia 2015 roku w gościnnych progach Politechniki Wrocławskiej, a dokładnie w Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej (CWINT). W wykładach i obradach uczestniczyło ponad 130 bibliotekarzy z całej Polski. Reprezentowane były biblioteki o różnych profilach: publiczne, naukowe oraz Biblioteka Narodowa, Centrum NUKAT i Instytut Książki.

Wybór miejsca konferencji nie był dziełem przypadku. Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej PW zostało otwarte w 2014 roku jako jednostka ogólnouczelniana, której zadaniem jest prowadzenie działalności naukowej, badawczej, szkoleniowej. Dzięki najnowszym technologiom informacyjnym i komunikacyjnym Centrum pełni funkcje ośrodka typowo bibliotecznego, ośrodka transferu informacji i wiedzy oraz funkcje społeczne integrujące środowisko akademickie.

Zdj. 1. CWINT Politechnika Wroclawska. Fot. M. Stachnik.

Konferencję rozpoczęły przewodnicząca SBP Elżbieta Stefańczyk oraz dyrektor CWINT Anna Wałek, które również dokonały otwarcia interaktywnego Salonu Nowych Technologii i zaprosiły do jego zwiedzania. W Salonie zaprezentowano najnowsze produkty sektora ITC dla bibliotek (MOL, ARFIDO, Sokrates Software, IBUK, EBSCO, HADATAP). Wszyscy uczestnicy mieli okazję zapoznać się z ofertami. Oferenci udzielali wyczerpujących informacji szczególnie zainteresowanym zwiedzającym i jednocześnie potencjalnym nabywcom.

Na obrady i spotkania w ramach konferencji przeznaczono dwa dni. Wystąpienia referentów i sponsorów podzielono na sześć sesji tematycznych.

Pierwszą sesję *Biblioteki w otoczeniu najnowszych technologii* moderowała Elżbieta Stefańczyk. Inaugurując konferencję przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich nakreśliła historię tego cyklu konferencji i podkreśliła, że Komisja Automatyzacji Bibliotek prężnie działająca w ramach SBP od 1991 roku, (kiedy to odbyła się pierwsza tak zatytułowana konferencja), jako inicjator tego przedsięwzięcia współpracuje z różnymi instytucjami. Początkowo była to inicjatywa obejmująca biblioteki publiczne, w których przez ostatnie dwadzieścia parę lat walczone o ich komputeryzację, standaryzację i automatyzację. XI konferencja była po raz pierwszy skierowana do wszystkich rodzajów bibliotek, gdyż poruszana tematyka dotyczyła całego środowiska bibliotekarskiego.

Wystąpienia zapoczątkowała dyrektor CWINT Politechniki Wrocławskiej Anna Wałek. W referacie pt. *Nowa generacja bibliotek naukowych - zadania, usługi, zbiory - na przykładzie Bibliotek Politechniki Wrocławskiej* autorka podjęła próbę zdefiniowania biblioteki nowej generacji, jako instytucji łączącej tradycję z nowoczesnością. Podkreśliła konieczność współpracy międzypokoleniowej bibliotekarzy, w wyniku której doświadczenie stykając się z nowoczesnością i młodzieńczą brawurą wyzwala nową energię. Synergia ta owocuje imponującymi rezultatami w zarządzaniu i funkcjonowaniu biblioteki, a nade wszystko w kontaktach z jej otoczeniem zewnętrznym i wewnętrznym.

Bazując na przykładzie CWINT PW Anna Wałek wskazała na umiejętne rozwiązania w łączeniu biblioteki klasycznej i elektronicznej. Przykładem takiego działania stało się utworzenie Ośrodka Współpracy i Nauki z Gospodarką, Ośrodka Informacji Patentowej i Informatycznej oraz Punktu Kontaktowego ds. Transferu Technologii.

Udział Politechniki Wrocławskiej w programie operacyjnym *Innowacyjna Gospodarka* umożliwił realizację projektu nowoczesnej biblioteki, tej w której obradowano. W ten sposób w jednym miejscu zgromadzono informacje, stworzono warunki i narzędzia do ich pozyskiwania, wyszukiwania i dzielenia się nimi. W skład nowoczesnej biblioteki CWINT wchodzi 14 laboratoriów naukowo-badawczych.

Drugie wystąpienie sesji pierwszej *Raport o stanie bibliotek publicznych* przedstawiła Barbara Budzyńska. Referentka oparła swoją prezentację na analizie danych z GUS dotyczących bibliotek publicznych miejskich i wiejskich. Zwróciła uwagę na zmiany zachodzące w tego rodzaju placówkach, w których radykalnej zmianie uległo wyposażenie w sprzęt komputerowy i dostęp do nowych technologii.

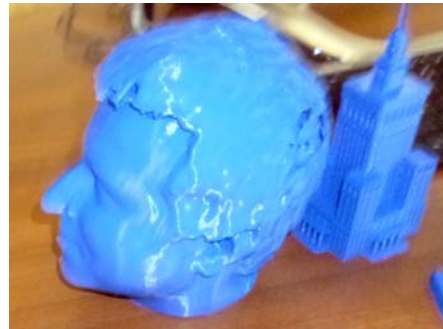
Na przestrzeni ostatnich trzech lat korzystając m.in. z programu FRDI dofinansowano biblioteki publiczne. W 2013 roku 92,5 % tych bibliotek zostało wyposażonych w sprzęt komputerowy. Dokonano olbrzymich zmian w dostępie do nowych technologii, przeszkolono kadre, co daje użytkownikom możliwość korzystania z informacji dostępnych w globalnej sieci Internetu.

Na koniec sesji wystąpili sponsorzy oferujący nowoczesne systemy w chmurach: główny sponsor konferencji - firma MOL oraz firma ARFIDO.

Program pierwszej części spotkania zakończyło zwiedzanie centrum połączone z prezentacją skanera i skanów wykonanych w technologii 3D, które zrobiły na wszystkich ogromne wrażenie.

Zdj. 2. Wydruk 3D. Fot. Maria Stachnik.

Zdj. 3. Wydruki 3D. Fot. M. Stachnik.

Moderatorem drugiej sesji *Technologie, urządzenia, systemy biblioteczne* była Ewa Kobierska - Maciuszko z Centrum NUKAT.

Wystąpienie Aleksandra Radwańskiego z Zakładu Narodowego Ossolińskich zatytułowane *Interoperacyjność systemów bibliotecznych* zwróciło szczególną uwagę na stronę zasadniczą tego pojęcia: pełną kompatybilność z już istniejącymi systemami, ale też i ich możliwościami dostosowującymi je do systemów, które mogą zaistnieć w przyszłości.

Przedstawiciel UW - Grzegorz Gmiterek zaprezentował *Mobilne urządzenia (i aplikacje) w bibliotece* na przykładzie wybranych projektów. Wskazał na użytkowników pragnących ze swoich iPhone'ów, iPadów, tabletów i smartfonów mieć dostęp do katalogów mobilnych biblioteki, w której mobilny Internet, strony WWW, aplikacje mobilne i responsywne odgrywają coraz większą rolę.

Marta Grabowska z UW przedstawiła *Technologie identyfikacji radiowej RFID w bibliotece*. Radio Frequency Identification (RFID) umożliwia bezprzewodowe połączenia za pomocą fal radiowych, służy zatem do identyfikacji i śledzenia obiektów. Zalety tego systemu w bibliotece to możliwość gromadzenia i sprawdzania obiegu dokumentów, obsługa wypożyczeń, szybka lokalizacja dające oszczędność czasu pracy i dobrą ochronę zbiorów.

Władysław M. Kolasa z UP wystąpieniem *Serwisy biblioteczne w perspektywie SEO* przedstawił czym jest i na czym opiera się Search Engine Optimization (SEO). Podkreślił istotę badań ukierunkowanych na analizę słów kluczowych, pozwalających na optymalizację wyszukiwań.

Sesję zakończyło wystąpienie Tomasza Cieślaka z Instytutu Książki, który przeanalizował zastosowanie, rozwój i transformację systemu MAK+ w bibliotekach.

W ramach trzeciej sesji *Biblioteki cyfrowe i repozytoria* zaprezentowano trzy referaty. Małgorzata Góralska z IINiB UW przypomniała krótką historię ich powstania odwołując się do autorów powojennych (Berkeley i Licklider), którzy przedstawili wczesną wizję przyszłości bibliotek z zastosowaniem maszyn. Referentka zwróciła uwagę na różnice między biblioteką cyfrową a repozytorium, jako odpowiednikami wirtualnymi tradycyjnych instytucji bibliotecznych i szerzej omówiła nową rolę biblioteki cyfrowej nie tylko jako zbiorów, ale jako narzędzia semantycznego Weba, korpusu, pozwalającego na automatyczne pozyskiwanie danych i informacji.

Historię Lubelskiej Biblioteki Wirtualnej przygotowali pracownicy BG UMCS Piotr Kostko i Krystyna Mojejko - Kotlińska. Przedstawili kolejne etapy jej tworzenia, począwszy od listu intencyjnego z 22 lutego 2010 roku, założenia projektu, szczegółowe cele oraz sposób zarządzania i nadzoru nad jego realizacją. W projekcie wzięło udział 14 podmiotów z Lublina, a jego przygotowanie i budowę serwerów zlecono firmie zewnętrznej, w tym zakup sprzętu i oprogramowania. Plan digitalizacji obejmuje ponad 3 miliony stron dokumentów, a zasoby LBW 1 755 500 rekordów z baz lokalnych (zakończenie realizacji przewidziano na koniec maja 2015).

Prawo autorskie i nowe technologie omówił w swoim referacie Jędrzej Leśniewski z Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej, przypominając prostą definicję prawa autorskiego „jako więzi między autorem a utworem”. Nawiązał do 28 różnych systemów prawa autorskiego w UE i zwrócił uwagę na jego słaby punkt, ograniczający wykorzystanie w pełni zasobów cyfrowych (utwór za nowy do wprowadzenia lub zbyt przestarzały). W 2014 roku przygotowano nowelizację prawa autorskiego, a w maju 2015 wydano komunikat o przystosowaniu go do nowych technologii. Ujednoczenie europejskiego rynku cyfrowego stwarza nadzieję na unifikację prawa autorskiego.

Sesję czwartą *Dostęp do informacji i wiedzy, standardy i projekty* otworzyła Ewa Kobierska - Maciuszko z Centrum NUKAT, która przypomniała poszczególne etapy historii centralnego katalogu NUKAT począwszy od 1991 roku, kiedy to cztery biblioteki (BUW, BJ, AGH, UG) w ramach utworzonego konsorcjum rozpoczęły prace związane z jego tworzeniem. Podkreśliła jego rolę i walory współpracy (obecnie 130 bibliotek naukowych, w tym 68 akademickich i 23 PAN-owskie) jako oszczędność czasu i przyspieszenie retrokonwersji. Podaje najważniejsze dane liczbowe (roczny koszt utrzymania to około 4 milionów zł), ilość bibliotekarzy współpracujących (1450) i ranking bibliotek akademickich, które wprowadziły najwięcej rekordów bibliograficznych w 2014 roku (BJ – około 50 tys., BUW - ok. 33 tys.).

System międzybibliotecznych wypożyczeń elektronicznych „Academica” i jego rolę w bibliotekach publicznych omówiła Katarzyna Ślaska z BN. Referentka „odświeżyła” dawny system rewersu okrężnego i starała się przedstawić zalety nowego systemu elektronicznego, który pozwala oszczędzić czas i pieniądze. Podkreśliła jego prostotę i możliwości korzystania z pełnych tekstów oraz rezerwacji publikacji, jak i sprawdzania dostępności publikacji wszystkich typów zbiorów ze wszystkich dziedzin wiedzy.

Leszek Śniezko z Centrum NUKAT omówił *Standard RDA oraz perspektywę przejścia na format Bibframe*. Podał przykłady państw, które są za lub przeciw nowemu formatowi. Niemcy - zrezygnowały z RDA, Francja - rozważa wdrożenie przy zachowaniu odrębności tam, gdzie różnice nie są do pogodzenia, Hiszpania - tymczasowo nie wdroży formatu, a w Polsce proces wdrożenia jest już rozpoczęty.

Otwartości dla bibliotek poświęciła swoje wystąpienie Bożena Bednarek - Michalska z UMK w Toruniu. Podkreśliła rolę „ruchu otwartościowego”, którego celem jest swobodny dostęp do wiedzy i edukacji. Zwróciła uwagę na typy zasobów udostępnianych (publikacje i dane naukowe, oprogramowania otwarte) oraz stopnie ich otwartości (bez barier i częściowe). Wspomniała też o utrudnieniach, które ograniczają otwieranie zasobów (prawo autorskie, cyberprzestępczość). Stwierdziła, że „nauka, która ma wpływ nie tylko na ekonomię, musi być otwarta”.

Sesja piąta *Biblioteki publiczne i nowe wyzwania* była niejako oceną ogromnej skali zmian, jakie się w nich dokonały. Przedstawiono cztery referaty: Andrzeja Tywsa *Nowe technologie jako narzędzie tworzenia regionalnych sieci bibliotecznych* (na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu), Lilli Marcinkiewicz z Książnicy Pomorskiej w Szczecinie *IBUK w katalogu biblioteki*, Wojciecha Kowalewskiego z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie *Potencjał katalogów nowej generacji w pozyskiwaniu czytelników* oraz Aleksandra Trembowieckiego z Koszalińskiej Biblioteki Publicznej *Co w praktyce oznacza obowiązek dostosowania stron www bibliotek publicznych do wymogów WCAG 2.0? i jakie są główne założenia tego dokumentu*.

W dyskusji panelowej pod hasłem *Biblioteki nowej generacji – dokąd zmierzamy?* zabrano głos kilku uczestników. Prof. Marta Grabowska nawiązała do programu unijnego Europejskiej Agendy Cyfrowej, który zajmuje się głównie społeczeństwem informacyjnym i Internetem jako siecią transeuropejską, pozostawiając same biblioteki w gestii suwerenności państwa. Zwróciła również uwagę, że polska ustawa o bibliotekach musi być dostosowana do EAC. Program unijny „Horyzont 2020”, który przeznaczona 80 miliardów euro na badania naukowe, wymaga, aby wszystkie finansowane z tego projektu publikacje były dostępne w Internecie. Ponieważ przyszłością bibliotek jest sieciowość, interoperacyjność i tworzenie wspólnej jakości, to będzie ona zależeć od tego na ile biblioteki rozumieją „powstanie nowego człowieka” i co mu zaoferują. Nowa generacja usług i technologii wymaga więc od bibliotek nadążania za potrzebami użytkownika i zmieniającym się otoczeniem. Optymistycznie wyraziła nadzieję, że „biblioteka jako instytucja przetrwa, a nowa cywilizacja jej nie zabije”.

Podsumowaniem nowej roli bibliotek publicznych był głos, że są one też często traktowane jako „trzecie miejsce”. Należy jednak zwrócić uwagę na to, ile powinno być bibliotek w bibliotece, a ile może być działalności pozabibliotecznej, aby zachować jeszcze „bibliotekę”.

Informacje o autorach:

mgr Gabriela Meinardi - starszy kustosz dyplomowany, pracownik Biblioteki Instytutu Neofilologii - Sekcja Romańska Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: gabriela.meinardi@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 62 07.

mgr Maria Stachnik - kustosz dyplomowany, pracownik Biblioteki Instytutu Neofilologii - Sekcja Romańska Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, e-mail: maria.stachnik@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 62 07.